

KAKO DELUJE SKUPNOST IN KAJ LAHKO PRISPEVAŠ TUDI TI

Če opazuješ mravlje, hitro vidiš, da ena sama zmore malo, tisoč mravelj skupaj pa zgradi pravo mesto. Tudi v krdelu volkov ima vsak svojo vlogo. Če eden ne opravi svojega dela, trpi celoten trop. Narava nam kaže, da sistem deluje, samo ko sodelujemo. Tako je tudi s človeško skupnostjo.

KAKO DELUJE SKUPNOST?

Skupnost je kot živ organizem. Sestavljajo jo ljudje z različnimi sposobnostmi, značajmi in nalogami. Zato so potrebne tri stvari: pravila, sodelovanje in medsebojno zaupanje. V manjših skupnostih, kot je tvoja družina ali razred, so za to, da skupnost deluje in uspeva, lahko dovolj osebni dogovori. Večja ko je skupnost, težje je vse urejati z osebnimi dogovori. Pri večjih skupnostih, kot je na primer država, smo si ljudje ustvarili poseben sistem – institucije.

KAJ SO INSTITUCIJE?

Ljudje se povežemo v organizirane skupine s točno določenimi nalogami. Taki skupini rečemo institucija: šola skrbi za učenje, bolnišnica za zdravje, občina za urejenost mesta ali vasi (za ceste, parke, igrišča, vrtce ...), pošta skrbi, da pisma in paketi pridejo na pravi naslov, komunalno podjetje skrbi za odvoz smeti, pitno vodo in čisto okolje. Če bi bila država nogometna ekipa, bi bile institucije vratar, napadalec in trener. Vsak ima svojo točno določeno nalogo. Če bi vsi počeli vse ali pa če kdo ne bi naredil ničesar, ekipa ne bi delovala.

KAJ SO NALOGE INSTITUCIJ?

1. Postavljati pravila

Vlada vodi državo in predlaga zakone, državni zbor jih sprejema. Ta pravila varujejo šibkejšie in postavljajo meje močnejšim.

2. Skrb, da pravila veljajo za vse

Ni dovolj, da pravila obstajajo. Nekdo mora paziti, da jih spoštujejo vsi, brez izjeme. To je naloga sodišč, policije in drugih ustanov.

3. Organizirati skupne stvari

Ceste, šole, bolnišnice, parki so stvari, ki jih kot posamezniki težko urejamo sami. Institucije priskrbijo denar, znanje in delo ter poskrbijo za skupno dobro.

4. Reševati spore

Ko pride do spora, potrebujemo nekoga, ki pravično presodi. Če bi spore reševali sami, bi pogosto zmagal močnejši ali bogatejši. Institucije omogočajo, da zmaga pravca, ne sila.

5. Varovati skupne vrednote

Skupnost ne temelji le na pravilih, ampak tudi na vrednotah: poštenosti, pravičnosti, enakosti, odgovornosti. Institucije bdijo nad tem, da jih uresničujemo v resničnem življenju.

Institucije so kot temelji hiše. Ne vidimo jih vedno, a brez njih se skupnost sesuje.

PRAVICE IN ODGOVORNOSTI – DVE STRANI ISTE MEDALJE

Da skupnost lahko deluje, pa niso odgovorni samo ljudje v institucijah, ampak mi vsi. Tudi ti. Imamo določene pravice – to so stvari, ki nam pripadajo in nas varujejo. Na primer pravica do izobraževanja, do varnosti, do zdravstvene oskrbe, do izražanja svojega mnenja ...

Vsaka pravica pa ima tudi svojo drugo stran – odgovornost. Če imamo pravico do čistega okolja, imamo tudi dolžnost, da ga ne onesnažujemo. Če imamo pravico do miru, imamo tudi dolžnost, da spoštujemo druge.

Če želimo pravičnost, moramo biti tudi sami pravični in pošteni. Če vidimo, da se dogajajo krivice, imamo dolžnost, da nanje opozorimo in ukrepamo.

Institucije lahko postavijo pravila, a sistem deluje šele takrat, ko jih spoštujemo, ravnamo pošteno in odgovorno in ne čakamo, da za pomembne stvari vedno poskrbijo drugi.

KAJ LAHKO PRISPEVAŠ TUDI TI

Da prispevaš svoji skupnosti, ni treba čakati, da odrasteš. Tudi otroci lahko pomagata, da skupnost deluje bolje. Na primer:

- sodelujete v šolskem parlamentu ali razredni skupnosti,
- pomagata ostarelim,
- predlagata ideje za izboljšave v šoli ali na igrišču,
- sodelujeta pri čistilnih akcijah ali dobrotelčnih projektih,
- pomagata sošolcu, ki je v stiski,
- opozorita odrasle, če opazita krivico ali nevarnost,
- skrbita za skupne stvari – knjige v knjižnici, šolsko opremo, naravo.

*Nina Wabra Jakič
Komisija za preprečevanje korupcije*